

Ю. Г. Рожков,

Національний університет біоресурсів та природокористування, м. Київ

УДК 811.111'45

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-66-75-76

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

У статті досліджуються питання англійської ветеринарної термінології з лінгвокогнітивної точки зору. Фреймовий аналіз дає змогу представити складний термінологічний апарат ветеринарної медицини та понять, що пов'язані з нею у вигляді фреймової схеми, що має складну розгалужену структуру. На кожному рівні схеми є свої точки розгалуження, що представляють певну область наукового знання у вигляді фреймових, рамкових структур, що складають основу груп наступних ієрархічних рівнів. Кожен з виділених фреймів і вся система загалом мають певний набір лексико-граматичних засобів відображення концептуальних знань у мові ветеринарної медицини. Представлена у вигляді фреймів структура знань є основою для їх подальшого розширення та поглиблення.

Ключові слова: фрейм, когнітивна лінгвістика, ветеринарна термінологія, ветеринарна медицина

ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЙ ПОДХОД К ИЗУЧЕНИЮ ТЕРМИНОЛОГИИ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ

В статье исследуются вопросы англоязычной ветеринарной терминологии с лингвокогнитивной точки зрения. Фреймовый анализ дает возможность представить сложный терминологический аппарат ветеринарной медицины и понятий, что связаны с ней в виде фреймовой схемы, которая имеет сложную разветвленную структуру. На каждом уровне схемы есть свои точки ответвления, которые представляют определенную область научного знания в виде фреймовых, рамочных структур, которые составляют основу групп последующих иерархических уровней.

Ключевые слова: фрейм, когнитивная лингвистика, ветеринарная терминология, ветеринарная медицина

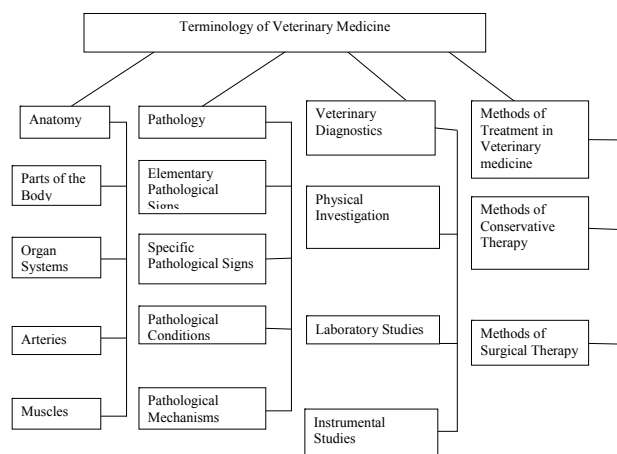
LINGVO-COGNITIVE APPROACH TO THE STUDYING OF VETERINARY TERMINOLOGY

The article investigates the issues of the English veterinary terminology from cognitive linguistics perspective. Frame analysis gives a possibility to represent complex terminological system of veterinary medicine and terms concerned with it in the form of frame chart which has a complex branch structure. On the basis of analysis of the internet sources we selected divisions of veterinary science which became the material for the charts given in this article. The choice of these divisions was caused by their actuality in veterinary community. Each level of chart has its own points of branching which represent the particular area of science in form of frame structures which compose the basis for the groups of the next hierarchical levels. Every single frame and the entire system have their own collection of lexical and grammatical means to represent conceptual knowledge in the language of veterinary medicine. Represented in the form of frames structure is the base for their farther expansion and deepening.

Key words: frame, cognitive linguistics, veterinary terminology, veterinary medicine.

Сьогодні різного роду задачі трактуються за допомогою когнітивного підходу, який дозволяє детальніше дослідити мовні явища. Оскільки, медичні та ветеринарні тексти подають основну інформацію через терміни їх вивчення допоможе зрозуміти та розтлумачити процеси, що відбуваються всередині термінологічної системи. Когнітивний підхід є одним з головних методів дослідження термінологічних одиниць, він дає змогу пізнати рівні функціонування термінів, а також сприяє процесу пізнання в цілому. В наш час з дослідженням розумової діяльності людини пов'язують рішення різноманітних питань мовознавства. Термінологія, де кожен термін має чітку, точну структуру знання, являє собою цікавий об'єкт для когнітивного мовознавства [1, с. 61] Когнітивний напрямок термінознавства в Україні розробляється М. М. Полужиним, С. А. Жаботинською, О. П. Воробійовою та іншими. Так, О. П. Воробійова акцентує увагу на можливостях когнітивно-комунікативного підходу, що дозволяє розвивати нові напрями та методи в термінознавстві, в інтерпретації мови науки як засобу категоризації людської діяльності. Будучи ініціатором дослідження систем медичних термінів з позиції фреймової семантики, вона розглядає значення номінативних одиниць як аналогії готових концептуальних структур, що виконують функції перекладу певних наборів концептів в реальній мовній формі [2, с. 18]. В якості лінгвістичної концепції фреймова семантика була запропонована Ч. Філмором і стала продовженням відмінкової граматики. Далі поняття фрейму зазнало трансформації від уявлень про відмінкову рамку дієслова до уявлення про складні сукупності досліджуваних об'єктів [3, с. 125]. Дотримуючись думки М. Мінського, ми розуміємо фрейм як мінімально необхідну структуровану інформацію, яка однозначно визначає даний клас об'єктів, як організацію уявлень, що зберігаються в пам'яті, структуру знань про певний фрагмент людського досвіду. [4, с. 22]. З онтологічної позиції фрейм відображає структуру організації науково-практичної діяльності. З гносеологічної точки зору він представляє відображення цієї діяльності в процесі її пізнання. Також, він з когнітивної точки зору відображає структуру організації отриманих знань в свідомості людини [5, с. 28]. В цій роботі ми намагалися побудувати концептуальну систему «Ветеринарна медицина» з позиції фреймової семантики. Матеріалом для дослідження стали 10,000 термінів ветеринарної медицини, які були відібрані з наступних джерел: Black's Veterinary Dictionary (2005); Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary (2012); Veterinary Dictionary and Horseman's Guide (1988); На основі проведеного аналізу інтернет-джерел було відібрано розділи ветеринарної науки, що стали матеріалом для вибудовування фреймових схем наведених нижче. Вибір цих галузей ветеринарної медицини був зумовлений тим, що саме вони є найбільш актуальними у ветеринарній спільноті. Концептуальна модель «Ветеринарна медицина», представлена нами у вигляді розгалуженої системи, має фреймову структуру, що відображає складність та ієрархію понять цієї науки та суміжних з нею термінів. На верхньому рівні терміносистеми знаходиться гіперфрейм «Ветеринарна медицина» (*Veterinary medicine*). В нього входять фрейми другого рівня «Анатомія» (*Anatomy*), «Патологія» (*Pathology*), «Ветеринарна діагностика» (*Veterinary Diagnostics*), «Методи лікування в ветеринарній медицині» (*Methods of Treatment in Veterinary Medicine*) В свою чергу фрейми другого рівня діляться на субфрейми третього рівня. Таким чином можна виділити 17 базових фреймів (див. схему 1) [6].

Як бачимо, на кожному рівні схеми є свої центри, що представляють певну область наукового знання у вигляді фреймових, рамкових структур, що складають основу груп наступних ієрархічних рівнів. Кожен з виділених фреймів і вся система загалом мають певний набір лексико-граматичних засобів відображення концептуальних знань у мові ветеринарної медицини. Представлена у вигляді фреймів структура знань є основою для їх подальшого розширення та поглиблення. В якості прикладу детально розглянемо фрейм «Методи лікування у ветеринарії», представлений двома субфреймами першого рівня (SF₁) Хірургічні методи лікування (*Surgical Methods of Therapy*) та Консервативні методи лікування (*Conservative Methods of Treatment*), що об'єднують в собі субфрейми другого рівня (SF₂) (див. схему 2) [6].

Термін *therapy*, що походить від гр. слова *therapeia* – лікування, процес, ціллю якого є полегшення, зняття та виловування симптомів та проявів тієї чи іншої хвороби або травми, патологічного стану або іншого порушення життєдіяльності. У ветеринарній практиці використовуються різні методи лікування, як консервативні, так і хірургічні. Так, SF2 Surgical Methods of Treatment (хірургічні методи лікування) включає в себе іменники з латинським суфіксом *-plasty* зі значенням хірургічне втручання, а саме: *osteoplasty* – кісткова пластика; *dermatoplasty* – будь-яка форма пересадки ділянок шкіри. Латинський суфікс *-tomy* має значення «процесу розрізання», представлений наступними іменниками: *osteotomy* – розтин кісток; *angiectomy* – хірургічний розтин кров'яних судин [7, с. 154]; SF2 Surgical Methods of Treatment (хірургічні методи лікування) представлений вісьмома субфреймами третього типу (SF3): 1) Gastrointestinal Surgery (операції на шлунково-кишковому тракті); 2) Head/Neck Surgery (ЛОП-операції); 3) Minimal Invasive Surgery (мінімально інвазивні операції); 4) Neurologic Surgery (нейрохірургія); 5) Orthopedic Surgery (ортонедична хірургія); 6) Thoracic Surgery (хірургія органів грудної клітини); 7) Urogenital Surgery (сечостатева хірургія); 8) Reconstructive Surgery (пластична хірургія). SF3 (1) *adrenalectomy* – хірургічне видалення однієї або двох надниркових залоз; *Colostomy* – хірургічне втручання під час якого ділянка кишечника виводиться назовні через отвір у стінці живота тварини і формується колостома – отвір для виведення калових мас та газів. *Esophagotomy* – хірургічне втручання, що полягає в розсіченні стінки стравоходу для його дослідження, видалення чужорідних тіл, або введення інструментів [8, с. 97]. SF3 (2) *thyroidectomy* – один з видів хірургічного втручання на щитоподібній залозі, повне її видалення. *Myringotomy* – операція при якій робиться маленький розріз на барабанній перетинці. *Tracheotomy* – хірургічна операція, що полягає у розтині передньої стінки трахеї з подальшим введенням в неї спеціальної трубки або утворення постійного отвору (стоми). SF3 (3) *Arthroscopy* – мінімально інвазивна хірургічна маніпуляція, що проводиться з ціллю діагностування, або лікування пошкоджених тканин суглобу. *Laparoscopy* – сучасний хірургічний метод при якому операція на внутрішніх органах проводиться через невеликий отвір 0,5 – 1,5 см., *Thoracoscopy* – метод ендоскопічного обстеження, який полягає в дослідженні плевральної порожнини пацієнта за допомогою спеціального інструмента – торакоскопа [9, с. 135]. SF3 (4) *Craniectomy* – нейрохірургічна операція, під час якої частина черепа видалається, щоб створити вільний простір при травмах мозку. *Facetectomy* – хірургічне втручання, що полягає в видаленні міжхребцевих суглобів. *Foraminotomy* – вид хірургічного втручання, при якому збільшується міжхребцевий отвір, через який проходить корінець нерву. SF 3 (5) *Arthroplasty* – операція по відновленню функції суглобу. *Osteotomy* – операція по розсіканню кістки для виправлення деформацій вроджених, або набутих. *Arthrotomy* – операція, що полягає у розкриванні порожнини суглобу [8, с. 97]. Як бачимо з прикладів, цей пласт термінології ветеринарної медицини представлений в основному монолексемними термінами, ознакова частина яких вказує на об'єкт хірургічного втручання, а базова частина виражена терміноелементами – *tomy* (від грец. *tomia* – операція), – *plasty* (від грец. *plastos* – формування) та – *scopy* (від грец. *scopeo* – спостерігати) для найменування відповідних методів оперативного втручання [7, с. 112]. В терміносистему SF2 Conservative Therapy входять композити, або полілексемні терміни, які відповідають лінгвокогнітивній моделі: **спосіб/ метод лікування + -therapy**, наприклад *Chemotherapy* – лікування інфекційних, пухлинних хвороб за допомогою хімічних препаратів; *Physiotherapy* – лікувальне використання фізичних засобів (рух, тепло, вода і т. д.); *Radiotherapy* – лікування іонізуючою радіацією, застосовується в лікуванні злоякісних пухлин; *Vitamin Therapy* – лікування за допомогою вітамінних препаратів [9, с. 129]. Аналізуючи подібні термінологічні одиниці, бачимо, що характерною особливістю подібної лексики є її здатність утворювати все нові і нові терміни. Окремі частини семантичних ознак групуються в знакові одиниці, що, в свою чергу, утворюють єдиний, складний, багатоаспектний термінологічний комплекс.

Література:

1. Жаботинская С. А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход / С. А. Жаботинская. – М. : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2008. – 61 с.
2. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи / О. П. Воробйова. – Х. : Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна., 2004. – 18 с.
3. Mouton D. Cognitive Linguistics: Basic Readings / De Gruyter Mouton. – Berlin : Mouton Reader, 2006. – 487 с.
4. Минский М. Остроумие и логика когнитивного бессознательного / М. Минский. – М. : Прогресс, 1988. – 253 с.
5. Паршина Е. Г. Когнитивно-прагматические векторы современного языкознания / Е. Г. Паршина, И. Г. Озерова. – Москва : Флинта, 2014. – 28 с.
6. Surgical Procedures Lists [Електронний ресурс] // American College of Veterinary Surgeons. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.acvs.org/residents/procedures-lists>.
7. Edward B. Black's Veterinary Dictionary / B. Edward, A. Anthony. – London : Bloomsbury, 2015. – 514 с.
8. Studdert V. P. Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary / V. P. Studdert, C. C. Gay, D. C. Blood. – London : Elsevier Ltd., 2012. – 508 с. – (Fourth Edition).
9. McFarland C. Veterinary Dictionary and Horseman's Guide / Cynthia McFarland. – Phoenix : Western Horseman, 2013. – 192 с.